

ЛЬВІВСЬКИЙ ІНСТИТУТ МЕНЕДЖМЕНТУ

Кафедра фундаментальних економічних та природничих дисциплін

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
до самостійної роботи з дисципліни
ОК 04. - «ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ»
для здобувачів вищої освіти за спеціальністю
073 «Менеджмент» (менеджмент організацій і адміністрування)**

ЛЬВІВ-2023

Ступницька Н. В. Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Охорона праці в галузі». Львів: ЛІМ, 2023. 14 с.

Затверджено на засіданні кафедри менеджменту та міжнародного бізнесу
Протокол №1 від 23 серпня 2023р.

Схвалено Вченою радою Львівського інституту менеджменту
Протокол № 1 від 24 серпня 2023р.

ВСТУП

У Концепції ООН про «сталий людський розвиток» безпека праці розглядається як одна з основних (базисних) потреб людини, тому метою Концепції є створення умов для збалансованого безпечного існування нинішнього і майбутнього поколінь.

Сучасне законодавство України з охорони праці вимагає більш якісної підготовки спеціалістів з вищою освітою для всіх галузей народного господарства. Об'єктивними причинами цього є глибокі суспільно-економічні зміни, які привели до появи нових форм господарювання і власності.

У створенні умов праці, відповідних сучасним вимогам, важливе значення має рівень підготовки фахівців з питань охорони праці, формування у випускників ВНЗ переконання щодо важливості цих питань і їх пріоритетності по відношенню до результатів трудової діяльності, що, відповідно до Закону України «Про охорону праці», є одним з основних принципів державної політики у галузі охорони праці. Основою створення безпечних умов праці щодо конкретного виробництва є чіткі знання небезпечних і шкідливих факторів, пов'язаних з цим виробництвом, їх впливу на організм людини, вимог нормативних документів щодо обмеження цього впливу, методів і засобів захисту працюючих. Ці знання випускники ВНЗ мають отримати в результаті вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі». У зв'язку з цим внесені ефективні зміни в навчальний процес вищих навчальних закладів. З 1999 року введені дисципліни «Основи охорони праці» та «Охорона праці в галузі», стало обов'язковою умовою рішення конкретних задач з охорони праці в дипломних проектах.

«Охорона праці в галузі» – нормативна дисципліна, яку вивчають у вищих навчальних закладах з метою формування в майбутніх фахівців знань про стан і проблеми охорони праці в галузі, що відповідає напряму їх підготовки, вивчення складових і умов функціонування СУОП, шляхів, методів і способів забезпечення здорових умов виробничого середовища і безпеки праці в галузі згідно з діючими законодавчими й іншими нормативно-правовими актами.

Значна роль у цьому процесі відведена вмінню студентів самостійно опрацьовувати літературні та інші першоджерела з даної дисципліни, самостійно ефективно готуватись до занять, семінарів і опитувань, обґрунтовувати свою думку, всебічно й комплексно розглядати будь-які проблеми сьогодення під час їх вирішення. Відповідно до „Рекомендацій щодо впровадження кредитно-модульної системи у вищих навчальних закладах III – IV рівнів акредитації”, затверджених наказом МОН України від 30.12.2005р. №774, особливу увагу слід приділяти методичному забезпеченню організації такої самостійної роботи і виконанню індивідуальних завдань студентів у вищій школі.

У цих вказівках наведено види самостійної роботи студентів, які є запорукою належного вивчення матеріалу дисципліни «Охорона праці в галузі».

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальним планом передбачено вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі» протягом одного семестру. Інформаційний обсяг дисципліни складається з одного модуля в 3 кредити ECTS, на вивчення якого заплановано 90 навчальні години.

В обсязі навчального часу на самостійну роботу студента з вивчення дисципліни «Охорона праці в галузі» припадає 87% всього учбового часу – 84 годин для заочної форми навчання.

Самостійна робота студентів – один з основних засобів опанування навчального матеріалу у час, вільний від аудиторних навчальних занять. Основною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, умінь та навичок, а також самостійне вивчення нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі. Основними завданнями самостійної роботи студентів є підготовка і виконання поточних навчальних практичних завдань, а також самостійне вивчення окремих розділів дисципліни під керівництвом викладача.

Самостійна робота студентів (СРС) повинна активізувати засвоєння знань лекційного матеріалу та забезпечити їх розвиток за рахунок опрацювання різних теоретичних джерел та нормативно-правової бази предмету «Охорона праці в галузі».

СРС реалізується як у формі аудиторних занять (лекцій, семінарів, практичних занять) та індивідуальних консультацій так і в вивченні теоретичних питань з використанням навчально-методичних посібників та нормативних актів та інтернет видань в позаурочний час.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі»: підручниками, навчальними та методичними посібниками, методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектом лекцій, періодичними виданнями тощо.

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі» організовується з дотриманням низки вимог:

- надання детальних методичних рекомендацій щодо виконання роботи;
- забезпечення можливості творчого підходу до виконання роботи, не обмежуючи освітній процес виконанням стандартних завдань;
- підтримка у процесі виконання самостійної роботи постійного взаємозв'язку між викладачем та студентами.

Студенти, які розпочинають вивчати дисципліну «Охорона праці в галузі», мають інформуватися викладачем щодо організації самостійної роботи, її видів,

термінів виконання, форм контролю та звітності, оцінювання виконання завдань.

Перелік завдань для самостійної роботи, форми її організації та звітності, термін виконання та критерії оцінювання виконання завдання визначаються викладачем кафедри при розробці робочої навчальної програми дисципліни (розділ “Самостійна робота”).

Організація і контроль процесу та змісту самостійної роботи і її результатів здійснюються викладачами кафедри.

Оцінки (бали), одержані студентами за виконання різних видів самостійної роботи, фіксуються викладачами і доводяться до відома студентів.

Всі завдання самостійної роботи студентів поділяються на обов’язкові та вибіркові, виконуються у встановлені терміни, з відповідною максимальною оцінкою та передбачають певні форми звітності щодо їх виконання. Обов’язкові завдання виконуються кожним без винятку студентом у процесі вивчення дисципліни, вибіркові завдання є альтернативними.

2. ВИДИ Й ТРИВАЛІСТЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Розрахунок годин, що відведено на самостійну роботу

№ з/п	Найменування робіт	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1	Самостійне опрацювання теми:		
	Ергономічні вимоги до організації робочого місця.	15	20
2	Вивчення тем лекційного курсу.	28	35
3	Підготовка до виконання практичних робіт.	30	40
Усього		29	73

Теоретичні питання для опрацювання

1. Законодавча основа Євросоюзу з питань охорони праці.
2. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці.
3. Ефективність функціональної структури СУОП.
4. Рівень виробничого травматизму в Україні і світі.
5. Фінансування охорони праці.
6. Розподіл травм за ступенем тяжкості.
7. Порядок проведення навчання та перевірки знань з питань охорони праці.
8. Вимоги до працівників певних категорій і порядок допуску їх до роботи.
9. Вимоги до засобів індивідуального захисту.
10. Психофізіологічні чинники, що виникають під час здійснення робіт управлінського характеру.
11. Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці в галузі.
12. Організація та режим роботи операторів персональних комп'ютерів.
13. Освітлення виробничого середовища.
14. Заходи і засоби підвищення безпеки технологічних процесів і обладнання.
15. Класифікація методів безпечної експлуатації електроустановок.
16. Пожежна безпека технологічного устаткування, електрообладнання, систем опалення, вентиляції.
17. Права і відповідальність посадових осіб Держгірпромнагляду.
18. Проведення державного нагляду за охороною праці.

Виконання індивідуальних завдань

В рамках виконання індивідуальної роботи всі студенти самостійно опрацьовують матеріал тем змістовних модулів, виданих лектором після лекції для самостійного опрацювання, які надалі перевіряються і оцінюються. Студенти також виконують індивідуальне завдання (реферат) із запропонованого переліку тем навчальної дисципліни «Охорона праці в галузі». Підготовка реферату ставить за мету закріплення матеріалу, який вивчався ними.

При підготовці індивідуального завдання (реферату) слід керуватися вимогами, які висуваються до цього виду самостійної роботи. По-перше, воно має характеризуватися чіткою структурою згідно з визначеним планом. По-друге, індивідуальне завдання повинно логічно висвітлювати питання, яке розглядається. По-третє, воно повинно мати узагальнюючий характер оцінок подій, явищ. По-четверте, характеризуватися чіткою аргументацією висновків з усіх поставлених питань.

ІНПЗ може бути розмножено і роздано студентам групи заздалегідь для попереднього обговорення.

Теми індивідуальних завдань

1. Соціально-економічна оцінка умов праці.
2. Економічні методи управління охороною праці.
3. Світовий досвід управління умовами та охороною праці.
4. Методи оцінки умов праці.
5. Сучасні проблеми покращення умов праці.
6. Система захисту працівників на виробництві та її вдосконалення.
7. Розвиток охорони праці в Україні.
8. Планування та стимулювання діяльності з охорони праці.
9. Науково-технічний прогрес і охорона праці.
10. Організація охорони праці в Японії.
11. Охорона праці в ринкових умовах.
12. Організація служби охорони праці в Канаді.
13. Методи управління охороною праці.
14. Міжнародні нормативно-правові акти про охорону праці.
15. Економічна відповідальність підприємств за порушення умов праці.
16. Реформування системи охорони праці.
17. Травматизм і захворювання на виробництві.
18. Стимулювання природоохоронної діяльності підприємств.
19. Міжнародне співробітництво в галузі охорони праці.
20. Соціально-економічне забезпечення охорони праці в Україні.

21. Травматизм на виробництві, його соціально-економічне значення.
22. Шкідливі виробничі фактори та засоби захисту від них.
23. Актуальні проблеми гігієни праці
24. Методи вивчення виробничого травматизму.
25. Розвиток пожежної безпеки в умовах ринкової економіки.
26. Засоби захисту від пожежі на виробництві.
27. Атестація робочих місць за умовами праці.
28. Дія електромагнітних полів на людину та захист від них.
29. Захисні заходи в електроустановках.
30. Комп'ютеризація служби охорони праці.

Для дисципліни «Охорона праці в галузі» розроблено перелік питань та практичних завдань для проведення підсумкового контролю знань. В кожному окремому випадку контрольна робота формується з вказаного переліку питань шляхом вибірки варіантів. Знання студентів оцінюються за письмовими відповідями та розв'язаними практичними завданнями. При правильній відповіді на: (60-63) % питань знання оцінюються на Е (задовільно), (64-73)% - D (задовільно), (74-89) % -C,B (добре), більш як 90% - А (відмінно).

Підготовка до підсумкового контролю

Підсумковий тест включає теоретичні питання та тестові завдання, які передбачають перевірку розуміння студентами основних понять дисципліни.

Підсумковий контроль дозволяє викладачеві визначити узагальнений рівень теоретичних знань студентів за програмою навчальної дисципліни.

Підготовка до підсумкового контролю включає опрацювання студентами основних теоретико-методологічних та наукових положень за темами затвердженої навчальної програми дисципліни, що розглядалися на лекціях; акумулювання навичок розширеного засвоєння теоретичних знань, індивідуального їх застосовування для вироблення оптимальних підходів щодо вирішення конкретних проблем, здобутих та закріплених під час самостійного опрацювання матеріалу, що не викладається на лекціях, підготовки та участі у практичних та семінарських заняттях, а також при підготовці індивідуального завдання.

Контрольні питання для підготовки до іспиту

1. Принципи державної політики в сфері охорони праці
2. Міжнародні норми в галузі охорони праці
3. Стандарт SA 8000 «Соціальна відповідальність»

4. Міжнародний стандарт ISO 26000 «Настанова по соціальній відповідальності»
5. Законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі
6. Організаційна структура СУОП
7. Основні функції управління СУОП і шляхи їх реалізації
8. Елементи системи управління охороною праці, міжнародний стандарт OHSAS 18001:2007
9. Планування заходів з охорони праці. Види планування та контролю стану охорони праці
10. Відповідальність за порушення законодавства з охорони праці
11. Ризик, як категорія безпеки
12. Використання ризикорієнтованого підходу для оцінки ступеню безпечності виробництва
13. Економічні методи управління охороною праці
14. Оцінка затрат на охорону праці. Фінансування охорони праці
15. Економічне значення та економічні проблеми охорони праці
16. Визначення ефективності заходів і засобів профілактики виробничого травматизму і професійної захворюваності
17. Основні причини виробничих травм та професійних захворювань
18. Основні технічні та організаційні заходи щодо профілактики травматизму та професійної захворюваності в галузі
19. Методи дослідження виробничого травматизму
20. Мета та завдання розслідування нещасних випадків.
21. Розслідування та облік нещасних випадків, хронічних професійних захворювань і отруєнь на виробництві
22. Спеціальне розслідування нещасних випадків
23. Розслідування та облік аварій. Розслідування інцидентів та невідповідностей
24. Аналіз умов праці у галузі за показниками шкідливості та небезпечності чинників виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу
25. Увага, напруженість аналізаторних функцій, емоційна та інтелектуальна напруженість, монотонність праці
26. Вимоги безпеки до розміщення обладнання та утримання робочих місць
27. Вимоги безпеки до виробничих і допоміжних приміщень
28. Вимоги безпеки до технологічних процесів та робочих місць, обладнаних персональними комп'ютерами
29. Санітарно-гігієнічні вимоги до умов праці в галузі
30. Гігієнічна класифікація праці та категорювання робіт

31. Вплив шкідливих речовин на організм людини. Нормування шкідливих речовин
32. Мікроклімат робочої зони. Нормування метеорологічних умов. Загальні заходи та засоби нормалізації мікроклімату
33. Призначення та класифікація систем вентиляції. Методи розрахунку
34. Шум, характеристика джерел та дія шуму на організм людини
35. Нормування шуму. Методи та засоби захисту від шуму
36. Вібрація. Вплив вібрації на працюючих. Нормування та захист від вібрації
37. Види виробничого освітлення. Природне освітлення, нормування та методи розрахунку
38. Види виробничого освітлення. Штучне освітлення, методи розрахунку
39. Нормативно-правова основа проведення атестації робочих місць за умовами праці
40. Програми поліпшення стану безпеки, гігієни праці та виробничого середовища
41. Електротравматизм та дія електричного струму на організм людини. Види електричних травм
42. Технічні засоби безпеки експлуатації електроустановок за нормальних режимів роботи
43. Технічні засоби безпеки експлуатації електроустановок за аварійних режимів роботи
44. Актуальність питань пожежної безпеки, статистика пожеж, втрати від пожеж
45. Теоретичні основи та класифікація видів горіння. Небезпечні фактори пожежі
46. Причини пожеж. Показники пожежовибухонебезпечності речовин
47. Категорії приміщень за вибухопожежною та пожежною небезпекою
48. Класифікація вибухо- та пожежонебезпечних приміщень (зон) за ПБЕ
49. Засоби гасіння пожеж. Пожежна сигналізація і зв'язок
50. Первинні засоби пожежогасіння. Автоматичні засоби пожежогасіння на об'єктах галузі
51. Система протипожежного захисту
52. Державний пожежний нагляд
53. Органи державного нагляду за охороною праці. Держгірпромнагляд
54. Основні принципи державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності
55. Проведення державного нагляду за охороною праці
56. Види та основні параметри проведення наглядових заходів

57. Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування
58. Суб'єкти та об'єкти страхування. Страховий ризик і страховий випадок
59. Фонд соціального страхування від нещасних випадків. Обов'язки Фонду. Джерела фінансування Фонду
60. Страхові тарифи. Страхові виплати. Обов'язки та права суб'єктів страхування від нещасних випадків.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Базова

1. Агій Я. Ю., Лях І. М. Охорона праці у галузі : навч. посібн. Ужгород : ПП «АУТДОР - ШАРК», 2015. 200 с.
2. Андрейчук Н. І., Кіт Ю. В., Шибанов С. В., Шерстньова О. В. Охорона праці : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2022. 276 с.
3. Атаманчук П. С., Мендерецький В. В., Панчук О. П., Чорна О. Г. Безпека життєдіяльності та охорона праці (Практичний курс) : навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : "Думка", 2020. 152 с.
4. Вовк Ю. Я., Вовк І. П. Охорона праці в галузі : навч. посібник. Тернопіль : ФОП Паляниця В. А., 2015. 172 с.
5. Зеркалов Д. В. Охорона праці в галузі : навч. посібник. Київ : «Основа», 2021. 551 с.
6. Зеркалов Д. В. Охорона праці в галузі : загальні вимоги : навч. посібн. Київ : "Основа". 2021. 551 с.
7. Полетаєв В. П. Охорона праці в галузі : навчальний посібник / за ред. д.т.н., проф. А. П. Огурцова. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2015. 363 с.
8. Яремко З. М., Тимошук С. В., Третяк О. І., Ковтун Р. М. Охорона праці : навч. посібн. / за ред. проф. З. М. Яремка. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2020. 345 с.
9. Менеджмент охорони праці : навч. посібник / Н. Г. Ревенко, К. О. Левчук. Дніпродзержинськ : ДДТУ, 2015. 236 с.
10. Основи охорони праці: підручник / В.І. Голінько; М-во освіти і науки України; Нац. гірн. ун-т. – 2-ге вид. Д.: НГУ, 2014. 271 с

Допоміжна

11. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2011 р. № 1232 «Деякі питання розслідування та ведення обліку нещасних випадків, професійних захворювань і аварій на виробництві».
12. Гігієнічні нормативи ГН 3.3.5-8-6.6.1-2002 «Гігієнічна класифікація праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості трудового процесу». Затверджена Наказом Міністерства охорони здоров'я України від 27.12.2001 № 528.
13. НПАОП 0.00-4.03-04 «Положення про Державний реєстр нормативно-правових актів з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 08.06.2004 р. № 151.
14. НПАОП 0.00-4.09-07 «Типове положення про комісію з питань охорони праці підприємства». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 55.
15. НПАОП 0.00-4.11-07 «Типове положення про діяльність уповноважених найманими працівниками осіб з питань охорони праці». Наказ Держгірпромнагляду від 21.03.2007 р. № 56.
16. НПАОП 0.00-4.12-05 «Типове положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 26.01.2005 р. № 15.

17. НПАОП 0.00-4.15-98 «Положення про розробку інструкцій з охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 29.01.1998 р. № 9.
18. НПАОП 0.00-4.21-04 «Типове положення про службу охорони праці». Наказ Держнаглядохоронпраці від 15.11.2004 р. № 255.
19. НПАОП 0.00-4.33-99 «Положення щодо розробки планів локалізації та ліквідації аварійних ситуацій і аварій. Наказ Держнаглядохоронпраці від 17.06.1999 р. № 112.
20. НПАОП 0.00-6.03-93 «Порядок опрацювання та затвердження власником нормативних актів про охорону праці, що діють на підприємстві». Наказ Держнаглядохоронпраці від 21.12.1993 р. № 132.
21. НПАОП 0.00-6.13-05 «Порядок організації державного нагляду за охороною праці та гірничого нагляду в системі Держнаглядохоронпраці України». Наказ Держнаглядохоронпраці від 30.03.2004 р. № 92.
22. ДБН В.2.5-28-2006 «Природне і штучне освітлення». 13.ДСанПіН 3.3.6.096-2002 Державні санітарні норми і правила при роботі з джерелами електромагнітних полів.
23. ДСН 3.3.6.042-99 Санітарні норми мікроклімату виробничих приміщень.
24. ДСН 3.3.6.037-99 Санітарні норми виробничого шуму, ультразвуку та інфразвуку.
25. ДСН 3.3.6.039-99 Державні санітарні норми виробничої загальної та локальної вібрації.

Інформаційні ресурси

26. Офіційний сайт Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду (Держгірпромнагляду). URL : <http://www.dnopr.kiev.ua>
27. Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України. URL : <http://www.mon.gov.ua>
28. Офіційний сайт Міністерства надзвичайних ситуацій України. URL : <http://www.mns.gov.ua>
29. Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України. URL : <http://www.social.org.ua>